

УДК 37.013.42+364.4:343.85

DOI 10.32755/sjeducation.2026.01.318

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ТА РЕСУРС ДЛЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ СІМЕЙНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Трубавіна Ірина Миколаївна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
(36003, Україна, м. Полтава, вул. Івана Банка, 3,
e-mail: trubavina@gmail.com)
ORCID: 0000-0003-1057-430X
ResearcherID: Y-8657-2019
Scopus-Author: 57216845492;

Аніщенко Вікторія Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри формування та розвитку професійної
компетентності персоналу
Державної кримінально-виконавчої служби України,
Інститут професійного розвитку
Пенітенціарної академії України
(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,
e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)
ORCID: 0000-0002-5062-3789
Researcher ID: AAC-5442-2021
Scopus-Author: 5720-8032-016

У статті здійснено теоретичний аналіз ролі неформальної освіти в процесі надання соціальних послуг як інструменту запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству (ГЗН) в умовах воєнного стану. Показано, що питання протидії насильству в родинах є складовою захисту прав людини, утвердження гендерної рівності та демократичних цінностей у суспільстві.

Автори підкреслюють значення сім'ї як базового інституту соціалізації та формування моделей поведінки, що визначають майбутнє покоління. У дослідженні використано методи теоретичного аналізу, узагальнення практичного досвіду соціальних служб, синтезу, моделювання та спостереження.

Особливу увагу приділено визначенню поняття неформальної освіти відповідно до законодавства України, її функціям у формуванні гендерної компетентності та розвитку професійних навичок соціальних працівників.

Розглянуто міжнародні та національні освітні програми, що спрямовані на підвищення обізнаності щодо ГЗН, зміну соціальних норм, розвиток компетентностей і підтримку постраждалих. Доведено, що неформальна освіта є гнучким і дієвим інструментом профілактики та реабілітації, який забезпечує набуття знань, умінь і цінностей, необхідних для ефективної протидії насильству. Авторами наголошено на необхідності адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, розроблення національних стандартів і процедур, а також на важливості державного визнання та сертифікації програм неформальної освіти у сфері соціальної допомоги.

Ключові слова: *неформальна освіта, соціальні послуги, гендерно зумовлене насильство (ГЗН), протидія та запобігання насильству, гендерна компетентність, воєнний стан, міжнародні освітні програми, соціалізація та розвиток сім'ї.*

INFORMAL EDUCATION AS A TOOL AND RESOURCE FOR PROVIDING SOCIAL SERVICES IN THE FIELD OF COUNTERING DOMESTIC VIOLENCE IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW

Trubavina Iryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Pedagogy, *State Institution 'Luhansk Taras Shevchenko National University'*,
(3 Ivan Banka Street, Poltava, 36003, Ukraine,
e-mail: trubavina@gmail.com)
ORCID: 0000-0003-1057-430X
ResearcherID: Y-8657-2019
Scopus-Author: 57216845492;

Anishchenko Viktoriia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Formation and Development Professional Competence of the Personnel of the State Criminal and Executive Service of Ukraine,
Institute of Professional Development, Penitentiary Academy of Ukraine,
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine,
e-mail: oceansoulvik111@gmail.com)
ORCID: 0000-0002-5062-3789
ResearcherID: AAC-5442-2021
Scopus-Author: 5720-8032-016

The article provides a theoretical analysis of the role of informal education in the provision of social services as a tool for preventing and combating gender-based violence (GBV) in conditions of martial law. It shows that combating violence in families is part of protecting human rights, promoting gender equality and democratic values in society.

The authors emphasise the importance of the family as a basic institution for socialisation and the formation of behaviour patterns that determine the future of generations. The study uses methods of theoretical analysis, generalisation of practical experience of social services, synthesis, modelling and observation.

Particular attention is paid to defining the concept of informal education in accordance with Ukrainian legislation, its functions in shaping gender competence and developing the professional skills of social workers. International and national educational programmes aimed at raising awareness of gender-based violence, changing social norms, developing competencies and supporting victims are considered. It has been proven that informal education is a flexible and effective tool for prevention and rehabilitation, which provides the knowledge, skills and values necessary to effectively counteract violence. The authors emphasise the need to adapt international experience to Ukrainian realities, develop national standards and procedures, and recognise the importance of state recognition and certification of non-formal education programmes in the field of social assistance.

Key words: *informal education, social services, gender-based violence (GBV), counteracting and preventing violence, gender competence, martial law, international educational programmes, socialisation and family development.*

Постановка проблеми. Запобігання і протидія насильству в родинях є питанням захисту прав людей (особливо жінок, дітей) та утвердження справедливості і гендерної рівності, демократії в родинях. Сім'я має бути коліскою демократії, а не насильства, оскільки сімейний спосіб життя – основний серед людей, а сім'я – найкращий фактор соціалізації і розвитку дитини. Від того, що відбувається сьогодні в родині, залежить життя і розвиток кожного члена родини сьогодні і в майбутньому, оскільки батьківські сімейні моделі життя діти засвоюють і відтворюють у своїх сім'ях, коли стають дорослими. І тут важливо подбати, щоб засвоїли краще з цих моделей, а не насильство і жорстокість.

Війна є фактором, який посилює насильство в суспільстві і родині як його основній ланці, відбивається на стосунках, на соціалізації дітей, внаслідок чого насильство оновлюється у формах, з'являються його нові види в нашій країні – сексуальне насильство, яке пов'язане з конфліктом, наприклад. Тому потрібна оновлена неформальна освіта для запобігання і протидії насильству в родинях в умовах війни. Це можливе сьогодні в Україні через соціальні послуги в громадах як базові, так і спеціалізовані та комплексні, експериментальні проекти типу

центрів життєстійкості, гуманітарні проекти міжнародних організацій та їх партнерів, де насильство є складовою проєктів усіх напрямів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціальних послуг у контексті запобігання і протидії насильству в родині в практиці їх надання є певною мірою розробленим та містяться в державних стандартах надання соціальних послуг. Однак у теоретичному аспекті є недостатньо дослідженим [1–7; 9–11], особливо в умовах війни, коли збільшуються випадки насильства, знижується рівень матеріального забезпечення, що суттєво впливає на погіршення стосунків у родинах, ускладнюється процес соціалізації дітей через набуття освіти у форматі дистанційності, відбувається накопичення рівня постійного стресу внаслідок війни, загалом погіршуються умови життя і розвитку людини.

Метою статті є визначення основних напрямів оновлення неформальної освіти в процесі надання соціальних послуг сім'ям з дітьми з метою запобігання та протидії насильству в родинах в умовах воєнного стану.

Методи і методологія дослідження. Під час проведення роботи над розробленням зазначеної тематики нами були використані такі методи дослідження, як теоретичний аналіз джерел, узагальнення практичного досвіду роботи соціальних служб, синтез, моделювання та спостереження. Процес проведення дослідження ґрунтувався на різних наукових підходах, а саме: загальнонауковому, що базується на принципах системності, синтезу, ситуаційності; філософському підходу щодо акцентування на людиноцентричності та гуманізму; сімейноцентричному підході, підходах гуманітарного захисту і гендерної рівності; підходах конкретних наук: соціальної роботи (допомога для самопомоги, кризове втручання), права (захисту прав людини, забезпечення безпеки), медико-соціальних та реабілітаційних наук у розрізі функціонального підходу (лікування наслідків насильства, розгляду насильства як хвороби), соціальної педагогіки (створення гендерно здорового середовища, нових методів соціального виховання), педагогіки (неперервна освіта дорослих – освіта протягом життя, гуманіс-

тичного вектору побудови оточення), психології, вікової психології, соціальної психології (орієнтація на клієнтів, механізми, моделі та алгоритми формування високого рівня резилієнсу, створення методології психосоціальної підтримки, застосування теорії та практики когнітивно-поведінкового втручання) та ін. [8; 10; 11].

Виклад основного матеріалу. Запобігання протидії насильству в родині розглядається в контексті правового аспекту як покарання і відновлення справедливості, в контексті медичного аспекту – як допомога жертвам, в контексті освітньому – як просвіта щодо викоренення гендерних стереотипів і упреджень, гендерного виховання, в соціальному аспекті – як створення соціальних умов для реалізації прав людини в родині і суспільстві, соціальне виховання суспільства щодо нових моделей сімейного життя без насильства, в психологічному аспекті як формування нетолерантного ставлення до насильства в суспільстві, регіоні, громаді, первинному колективі, сім'ї тощо.

Під час дослідження нами було узагальнено певні питання в контексті неформальної освіти в процесі надання соціальних послуг щодо запобігання і протидії гендерно зумовленому насильству (далі – ГЗН), а саме:

1. Відповідно до Закону України «Про освіту» неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [5].

2. Програми формальної і неформальної освіти мають бути спрямованими на формування і розвиток гендерної компетентності, яка в Україні не прописана ні в межах Рамок кваліфікації, ні в професійних стандартах, ні в освітніх програмах, але є часто в робочих навчальних програмах і силабусах закладів вищої освіти за ініціативою викладачів, Урядової уповноваженої КМУ і гендерних радників закладів освіти. В соціальній сфері в програмах часто пишеться метою гендерна компетентність, але на рівні просвіти і формування знань і ставлень, але

не вмінь поведінки і цінностей, що потребує значного часу і великої кількості занять.

3. Існують програми корекційної роботи з кривдниками, просвітницькі програми щодо ГЗН, гуманітарні програми і проєкти на тему ГЗН.

4. В Україні є такі неформальні освітні програми і проєкти:
– Міжнародних організацій:

UNFPA – Програма з протидії та запобігання ГЗН (GBV Response and Prevention Programme). Метою і сутністю цієї програми є: розвиток комплексної системи запобігання і реагування на гендерно зумовлене насильство, трансформація соціальних норм, підтримка постраждалих, посилення політик і послуг. Ця програма призначена фахівцям соціальної сфери, громадським активістам, державним службовцям, лідерам громад. Серед основних форм цієї програми треба зазначити такі, як: тренінги, онлайн-курси, навчальні модулі, інформаційні кампанії, практичні воркшопи. Вона реалізується в Україні через місцеві громади, неурядові громадські організації, соціальні служби – включно з онлайн-освітніми курсами на платформах;

– існують також локальні тренінги від UNFPA (фонд ООН у сфері народонаселення (ЮНФПА/UNFPA)) та партнерів для активістів і лідерів, після проходження яких видається сертифікат;

– UNICEF (ЮНІСЕФ – міжнародна організація захисту дітей, що діє під егідою Організації Об'єднаних Націй) запровадила та проводить навчальні курси, пропонує великий обсяг ресурсів для освітян та гуманітарних працівників на офіційному вебсайті. Мета програм ЮНІСЕФ полягає у створенні безпечного середовища в освітніх закладах та підвищення навичок підтримки постраждалих. Наприклад, існує онлайн-курс про те, як надавати первинну підтримку особам, що пережили ГЗН, адаптований для гуманітарного та соціального персоналу. Тут основні форми: електронне навчання з відео, практичними вправами, кейс-завданнями;

– Міжнародний медичний корпус надає можливість пройти базовий одноденний тренінг для всіх фахівців, а також –

тренінг тривалістю 5 днів для фахівців, які працюють безпосередньо з ГЗН;

– UN Women Ukraine (Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності й розширення прав і можливостей жінок в Україні) надає можливість проходити навчання з питань забезпечення процесів рівності та механізмів протидії насильству. UN Women проводить освітні програми, модулі та тренінги з гендерної рівності, прав жінок і запобігання насильству для урядів, громадських організацій та широкої аудиторії. Також запроваджені глобальні настанови щодо протидії гендерно зумовленому насильству через освіту (в т. ч. у школах) у співпраці з UNESCO. Існують онлайн-курси та ресурси GBV (сексуально / гендерне насильство), що дозволяють створити систему підтримки та гуманітарного реагування щодо ГЗН під час збройного конфлікту в Україні. Платформи типу UN Women / UNICEF Learning каталогів мають курси про надання первинної підтримки постраждалим, захисту прав людини та превенцію ГЗН для гуманітарних працівників, вчителів, волонтерів та служб цивільного суспільства;

– RESPECT Framework – спільна ініціатива WHO та UN Women (ініціатива ВООЗ та UN Women, що запущена у 2019 році та спрямована на запобігання насильству щодо жінок). Це глобальний освітній та політичний фреймворк, що описує стратегії змін поведінки, навичок і норм, щоб запобігати насильству на рівні спільнот. Пропонує інструменти для роботи політиків, практиків, громадських організацій, що впроваджують програми ГЗН у своїх країнах, у сфері планування, впровадження та оцінювання програм запобігання насильству. Це глобальний інструмент, підтриманий 12 агенціями ООН та іншими партнерами.

Зазначимо, що і програми та ініціативи ґрунтуються на світовому досвіді, міжнародних рекомендаціях та стандартах, які треба адаптувати ще для своєї країни і розробляти свої стандарти і нормативи, стандартні операційні процедури (СОП). Наш особистий досвід проходження неформального навчання від різних міжнародних організацій з питань запобігання і протидії ГЗН у соціальній сфері надав нам можливості розро-

бити низку тренінгів для громадських організацій різних громад, ініціативи для впровадження принципів ГЗН у навчальні програми освіти дорослих. І це стало хорошою базою для відкриття нових напрямів роботи, узагальненням світового досвіду, над яким ще треба подумати, в якому вигляді вбудувати в наші реалії і законодавство. Щобільше, треба зазначити, що деякі донори вимагають проводити роботи з протидії ГЗН за своїми стандартами, які не завжди відповідають нашому законодавству. Таким прикладом є кейс-менеджмент у світі і ведення випадку в Україні.

Особливу увагу хочеться звернути на національні тренінги і сертифіковане навчання, а саме:

- програма сертифікованого навчання «Запобігання і протидія гендерно зумовленому та домашньому насильству» для службовців (до ~5 днів), яка спрямована на формування умінь розпізнавання та реагування на випадки насильства;

- вебінари та курси для суддів і правників про міжнародні стандарти розгляду справ про домашнє насильство та ГЗН;

- програми громадських організацій (далі – ГО) та благодійних фондів (далі – БФ). Наприклад, ГО «Дівчата» – проводить тренінги, воркшопи, просвітницькі програми із запобігання ГЗН, формування культури згоди і поваги у стосунках.

Зазначимо, що такі сертифікати, як правило, не враховуються як підвищення кваліфікації соціального працівника, який входить до Реєстру надавачів і отримувачів соціальних послуг, працівника державних і комунальних установ соціальної сфери, оскільки загалом не відповідають вимогам професійного стандарту соціального працівника (не містять переліку компетентностей відповідно до професійного стандарту соціального працівника).

У світі існують також місцеві вітчизняні та закордонні програми, які доцільно вивчити, запозичити та адаптувати корисне до створення вітчизняних курсів навчання у сфері ГДЗ. Так, треба згадати про такі, як:

- Green Dot Bystander Intervention (програма «Втручання свідків за допомогою «зеленої точки», представлена як навчальна стратегія запобігання насильству в Зеленій точці) – це

унікальна національна програма, яка навчає студентів, викладачів та співробітників, свідків насильницьких дій методам запобігання насильству. Програма базується на припущенні, що насильство можна помітно та систематично зменшити в межах спільноти, яка навчає людей розпізнавати ознаки ризику насильства і втручатися безпечно на рівні громади (на теперішній час потужно використовується в Німеччині, США, Колумбії та ін.).

– «Girls Shine». Термін «Girls' Shine» може означати кілька різних ініціатив, але головна ідея – розвиток самовпевненості, життєвих навичок, лідерства та підтримки для дівчат-підлітків. Наприклад, у Європейському проєкті Girls' Shine це міжнародна освітня ініціатива, яка об'єднує школи з кількох країн для розвитку лідерських, соціальних і творчих навичок у дівчат віком приблизно 12–18 років. Ця програма для дівчат підліткового віку (зазвичай середня школа). Вона реалізується через міжнародні проєкти у школах у різних країнах (наприклад, Туреччина, Польща, Румунія, Греція та інші). В Україні центри життєстійкості та соціальні служби, окремі ГО іноді проводять тренінгові програми під назвою «Girl Shine» для дівчат-підлітків, спрямовані на розвиток впевненості, навичок спілкування, розуміння особистих меж і побудови здорових стосунків. Ця програма може охоплювати 10 тематичних сесій для дівчат 12–15 років. Вона спрямована на формування компетентностей, щоб: краще розуміти себе; впевнено висловлювати думку; долати стрес; будувати здорові й безпечні стосунки.

– Women Rise) – це глобальний освітній рух і програма, основний акцент якої – розширення можливостей дівчат та молодих жінок через освіту та лідерство. Організації Girl Rising та She's the First об'єдналися, створивши ширший комплекс програм «Rise» («підніматися / зростати») для дівчат і молоді по всьому світу. Її основна мета: освітня підтримка дівчат – навчання життєвим навичкам, навичкам критичного мислення, розвиток упевненості та амбіцій – через розповіді, ролі для дівчат, які надихають, створення спільнот лідерства – через мережі студентських амбасадорів і місцеві гуртки. Вона реалізується в багатьох країнах світу через партнерські органі-

зації, школи та освітні програми, а також онлайн-ресурси, доступні глобально. Також через донорські проекти ця програма починає впроваджуватися в Україні.

Загалом метою цих програм є: підвищення обізнаності щодо ГЗН, зміна соціальних норм, сприяння безпеці постраждалих, розвиток професійних компетентностей і загальних компетентностей, гендерної компетентності, підтримка постраждалих.

Неформальна освіта в цих програмах і курсах є основною формою навчання важливим навичкам щодо розпізнавання, запобігання ГЗН. Ця форма передбачає лекції, просвітницькі кампанії, онлайн-курси, тренінги із соціальної поведінки, соціального виховання населення громад, навчання з надання допомоги, первинної підтримки, а також тренінги для фахівців, які працюють з ГЗН і домашнім насильством, проводять психологічні, юридичні, соціальні інформаційні заходи. Ці програми призначені для: громадських активістів, недержавних громадських організацій, психологів, соціальних працівників, освітян, медиків, державних службовців, правоохоронців, суддів, волонтерів, для молоді та населення громад (за участю та/або посередництвом різних кампаній із запровадження навчальних курсів).

Висновки. Проведені дослідження показали, що неформальна освіта є різноманітною за змістом і обсягом, використовується в профілактиці домашнього насильства та гендерно зумовленого насильства, в реабілітації постраждалих, у системній роботі щодо запобігання насильству. Її запроваджено для тих осіб, які навчаються самі та навчають інших своєчасно розгледіти вияви насильницьких дій, вміти запобігти їх розвитку та негативним наслідкам. Важливо під час розроблення вітчизняних програм у сфері запобігання та профілактики гендерно зумовленого насильства, особливо враховуючи вплив воєнних дій на території нашої країни, враховувати закордонний досвід запровадження неформальної освіти в громадах для різних категорій та груп населення (жінок, чоловіків, літніх людей, сімей, дітей а підлітків). На жаль, неформальна освіта залишається поза державною сертифікацією в нашій країні, що, на нашу думку, необхідно виправляти. Неформальна осві-

та у сфері соціальної допомоги, в тому числі у сфері протидії ГЗН, є дієвим інструментом, що в гнучкий спосіб надає можливості опанувати знання щодо обізнаності різних видів насильства та набути компетентностей щодо запобігання, уникнення вияву та впливу насильницьких злочинних дій. І, безумовно, її розвиток залежить не лише від потреб тих, хто хоче набути нових знань у сфері законодавства, розуміння причин насильства (гендерної нерівності, патріархату), сучасних вмінь щодо розпізнавання його форм (фізичного, психологічного, сексуального, економічного) та навичок надання допомоги постраждалим, а й від безпекової ситуації в країні, що також впливає на формат навчання (онлайн, офлайн або змішаний).

Перспективами подальших досліджень є уточнення змісту програм неформальної освіти для сімей, постраждалих від наслідків війни, тих, які опинилися у складних життєвих обставинах, тих, в яких стикнулися з насильством в середині сім'ї, ін.

Список використаних джерел

1. Аніщенко В. О., Трубавіна І. М. Сутність гендерно зумовленого насильства та протидія йому в умовах війни. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2025. № 2 (15). С. 9–24. DOI: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2025.02.009>.

2. Гендерно зумовлене насильство в Україні. Аналіз вторинних даних, 27 квітня 2022 р. URL: <https://gbvaor.net/sites/default/files/2022-06/ukraine-gbv-sdr-27522-final-format-amended-ukr.pdf> (дата звернення: 25.01.2026).

3. Дослідження міжнародної та української найкращої практики з превенції гендерно зумовленого насильства щодо жінок та дівчат і поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду. ООН Жінки. 2020 40 с. URL: <https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/4/Research%20of%20international%20and%20national%20good%20practices%20on%20prevention%20of%20VAWG%20and%20community%20policing%20U.pdf> (дата звернення: 25.01.2026).

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 25.01.2026).

5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.01.2026).

6. Котлюк Г. Прихований фронт російської війни: боротьба з гендерно зумовленим насильством в Україні. Глобальний інститут державної політики (GPPI). 2024. 17 с. URL: https://gpri.net/assets/Kotliuk_2024_Hidden_Front_ofRussias_War_UKR.pdf (дата звернення: 25.01.2026).

7. Купко Н. Гендерно зумовлене насильство – шляхи подолання проблеми. *НейроNews: психоневрологія та нейропсихіатрія*. 2024. №10 (155). С. 6–8.

8. Методичні рекомендації до здійснення неформальної освіти в соціальній та гуманітарній сфері / за ред. О. Караман, І. Трубавиної. Полтава : ЛНУ імені Тараса Шевченка. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 232 с.

9. Павлик Н. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Франка, 2017. 162 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/26013/1/Teoriya_Neformalna_Osvita.pdf (дата звернення: 25.01.2026).

10. Організаційно-педагогічні аспекти проведення тренінгів з питань соціального захисту і соціальної роботи в умовах воєнного стану : навч.-метод. посіб. / за ред. І. М. Трубавиної. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 182 с.

11. Trubavina I., Tsybulko L., Mohyliova N., Ivanchuk V. Theoretical foundations of the regional training program «Education in conflict» for teachers' professional development. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2021. Vol. 9. № 4. С. 57–69.

References

1. Anishchenko, V., Trubavina, I. (2025), "The essence of gender-based violence and how to counteract it in times of war", *Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Education. Social and Behavioural Sciences*, № 2 (15), pp. 9–24. DOI: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2025.02.009>.

2. Gender-based violence in Ukraine (2022), Secondary data analysis, 27 April 2022, available at: <https://gbvaor.net/sites/default/files/2022-06/ukraine-gbv-sdr-27522-final-format-amended-ukr.pdf> (accessed 25 January 2026).

3. Research on international and Ukrainian best practices in preventing gender-based violence against women and girls and community-oriented policing (2020), UN Women, 2020, available at:

<https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/4/Research%20of%20international%20and%20national%20good%20practices%20on%20prevention%20of%20VAWG%20and%20community%20policing%20U.pdf> (accessed 25 January 2026).

4. Ukraine (2017), *On Preventing and Combating Domestic Violence* : Law of Ukraine Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (accessed 25 January 2026).

5. Ukraine (2017), *About education* : Law of Ukraine Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed 25 January 2026).

6. Kotlyuk, G. (2024), *The Hidden Front of the Russian War: Combating Gender-Based Violence in Ukraine*, Global Public Policy Institute (GPPi), available at: https://gppi.net/assets/Kotliuk_2024_Hidden_Front_ofRussias_War_UKR.pdf (accessed 25 January 2026).

7. Kupko, N. (2024), "Gender-based violence – ways to overcome the problem", *NeuroNews: Psychoneurology and Neuropsychiatry*, 10 (155), pp. 6–8.

8. *Methodological recommendations for informal education in the social and humanitarian sphere* (2024), edited by O. Karaman, I. Trubavina, Taras Shevchenko National University of Luhansk, Poltava, KDPU. Kryvyi Rih.

9. Pavlik, N. (2017), *Theory and practice of organising informal education for young people* : textbook, Zhytomyr: Zhytomyr State University named after I. Franko Publishing House, available at: http://eprints.zu.edu.ua/26013/1/Teoriya_Neformalna_Osvita.pdf (accessed 25 January 2026).

10. *Organisational and pedagogical aspects of conducting training on social protection and social work in conditions of martial law teaching and methodological manual* (2024), edited by I. M. Trubavina, KDPU, Kryvyi Rih.

11. Trubavina, I., Tsybulko, L., Mohylioiva, N., Ivanchuk, V. (2021), "Theoretical foundations of the regional training program «Education in conflict» for teachers' professional development", *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, Vol. 9, № 4, pp. 57–69.

Дата першого надходження статті до видання: 15.01.2026.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 31.01.2026.

Дата публікації (оприлюднення): 23.03.2026.